

PREMSA LOCAL I COMARCAL

Jaume Guillamet

S'ha dit que els anys de la II República marquen l'època d'or de la història de la premsa i del periodisme català i és un fet difícil de discutir. Aquests anys són la culminació d'un segle llarg d'evolució de la premsa catalana en un sentit clarament modern i contemporani, sobre el coixí previ d'un segle i mig de provatures anteriors, la més reeixida de les quals no fou sinó l'encara vivent *Diari de Barcelona*, a punt de fer dos-cents anys el 1992. La premsa local i comarcal és una part substancial d'aquesta història i d'aquest seu moment de màxima esplendor que commemoren aquests dies.

Fa cinquanta anys, mig segle doncs, que acabava d'emmudir no tan sols allò que anomenariem amb propietat la premsa republicana, sinó tota la premsa catalana en sentit històric. La nova història que estava començant era tota una altra. Avui, amb la perspectiva, és ben evident aquell tall.

La premsa del franquisme va ser bastida sobre les estructures més resistents d'aquelles ruïnes, però de manera ben diferent a Barcelona que a la resta de Catalunya. A la capital van reparèixer els principals diaris identificables amb la nova situació. Grans diaris d'empresa i conservadors com *La Vanguardia (Española)* de 1939 a 1977) i *El Noticiero Universal*, un diari monàrquic, el *Diario de Barcelona*, i un de carlí, *El Correo Catalán*. La premsa oficial, falangista, es conformà d'entrada amb una posició marginal per als seus dos diaris, un dels quals era bastit sobre les runes de la vella *Solidaridad Obrera* dels anarquistes.

No fou així a les altres ciutats, on la nova premsa fou del tot oficial. No hi hagué opció a continuïtat de cap dels diaris de dretes, els únics, sens dubte, que hi podien aspirar. Les impremtes de la premsa republicana i d'esquerres, confiscades, serviren per fer els nous periòdics falangistes.

Què diferenciava la premsa comarcal de la barcelonina per produir aquests efectes? Potser el nivell de transformació. La premsa d'empresa en sentit modern ja anava sent una realitat a Barcelona amb alguns grans diaris, però a les altres ciutats catalanes encara hi dominava, del tot, la premsa política. La majoria dels diaris comarcals eren propietat d'impressors o personalitats que bé els posaven al

servei directe o indirecte dels principals partits, bé representaven unes o altres orientacions polítiques segons el règim o la situació.

L'adaptabilitat tradicional dels editors comercials a les situacions polítiques dominants era molt més accentuada a les petites ciutats comarcals. L'aparició de diaris d'empresa en sentit modern significava justament a Barcelona la seva capacitat de sostreure's a una subordinació excessiva a les influències polítiques de cada situació, sobre la base d'una explotació empresarial moderna de tipus industrial. Els diaris comarcals més antics pertanyen a empreses periodístiques en el nou sentit.

L'any 31 molts d'aquests periòdics comarcals —diaris i també setmanaris en altres ciutats— varen fer-se portaveus oficials o oficiosos de la nova situació. Uns republicans de sempre però que no sempre n'haurien pogut exercir, esdevenien els òrgans ideològics del nou règim. Altres diaris o periòdics locals tradicionals ho eren també de la situació. L'any 31, hi havia a Catalunya 12 ciutats amb diaris propis, a més de Barcelona: Girona, Lleida, Tarragona, Tortosa, Reus, Manresa, Sabadell i Terrassa, Vilanova i la Geltrú, Igualada, Mataró i Badalona. Vic i Granollers n'haurien disposat en anys recents. Aquests diaris, entre els quals l'ús del català havia anat creixent amb el segle, encapçalaven, als anys de la II República, una mostra àmplia i variada de premsa en català.

L'esplendor periodística catalana dels anys 30 no trobava pas en aquests diaris un gènere menor. La tradició periodística d'un bon nombre de ciutats catalanes arrenca de mitjan segle XIX i té exemplars remarcables. Figueres, Olot, Vilafranca del Penedès, Valls, Sant Feliu de Guíxols, Ripoll, per posar només alguns noms, són ciutats importants en la història de la premsa i del periodisme català.

Aquesta història de la premsa i del periodisme català que l'any 1931 iniciava el seu últim capítol sense saber-ho els seus protagonistes, es sosté sobre la base d'un immens patrimoni de pràctica popular del periodisme arreu de les comarques. Un centenar i mig de municipis catalans havien tingut alguna o altra publicació local fins als anys de la II República i, especialment, les ciutats petites i mitjanes oferien un ventall ampli, variat i plural de diaris i revistes de tota mena.

Ultra els aspectes socials i culturals d'aquesta premsa petita, els diaris de la dotzena de ciutats eren els veritables diaris de Catalunya, atenant les dificultats de distribució que impedièn encara una difusió puntual i massiva en el territori dels diaris de Barcelona. Els avenços, en canvi, de les comunicacions informatives permetien que els diaris comarcals comptessin amb els mateixos serveis d'agència —notícies— i de cadena —cròniques i articles de col·laboració— amb què podien comptar els de Barcelona.

Una mostra significativa de l'ús de tècniques modernes d'organització en una premsa encara marcada per la seva utilització política seria la creació l'any 1934 per part de Francesc Cambó d'una petita xarxa de diaris a Tarragona, Reus, Tortosa i Manresa, que, amb els altres diaris controlats per la Lliga, havien de permetre una influència periodística d'aquest partit per a les eleccions de febrer de 1936.

Amb l'esclat de la Guerra Civil, el darrer capítol de la història de la premsa catalana tingué unes primeres pàgines de confiscacions i utilització de diaris de

dreta i de centre per a nous diaris revolucionaris i de guerra. Fins ben avançada aquesta no deixaren de publicar-se els principals diaris catalans de comarques, tot i haver anat perdent redactors i col·laboradors, i no tenir amb prou feines paper.

D'ençà de la caiguda de Lleida, l'abril de 1938, coexistiren una premsa local franquista incipient i una premsa local republicana decadent. El mes de març de 1939 fou afusellat a Girona l'escriptor Carles Rahola, per uns articles publicats al diari republicà *L'Autonomista* propietat de la seva família i dirigit pel seu germà. Aquesta pena de mort per delictes de premsa tanca simbòlicament tota la història anterior de la premsa en català.